

שיטת הרמב"ם (טומאת צרעת א,ג) שכל המראות מצטרפים זה עם זה. ופירש בכסף משנה שלדעת רבי עקיבא כולם מצטרפים זה עם זה, ולא רק הסמוכים. ובתחילה סברה הגמרא שלר' עקיבא אין אבות ותולדות כלל ולפיכך אמרו מתניתין דלא כר' עקיבא. ואולם לפי המסקנא גם לר' עקיבא יש לומר אבות ותולדות, ומ"מ כולם מצטרפים.

ובחזון איש (ח"מ, לקוטים כד) תמה מאד על פרוש זה, ממשמעות מהלך הסוגיא בהמשך. וציידד לפרש דברי הרמב"ם על פי דברי הירושלמי כאן. (ע"ע בבאר שטת הרמב"ם וישובה עם הסוגיא, בחדושי ר' מאיר שמחה ובבאר יעקב ה).

דף ו

'זהיבא שמעינין לרבי עקיבא זו למעלה מזו, אילימא מהא דתניא... יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא... משל דר' עקיבא למה הדבר דומה לארבעה כוסות של חלב...' הרמב"ן (ה) ועוד ראשונים פרשו מחלוקתם של רבי עקיבא וחכמים בדרך זו: לדעת ר' עקיבא ארבעת מראות נגעים אינם נחלקים אלא לפי דרגות הלבנונית, זו למעלה מזו. אבל לחכמים ישנה חלוקה נוספת של שני גוונים שונים, 'בהרת' ו'שאת', ולכל אחד מהם יש תולדה שהיא כהה הימנה אך דומה בסוגה לאב. הסיד דומה בגוונו לבהרת (הגם שהוא כהה מהשאת). והקרום – דומה בגוונו לשאת (והוא כהה מן הסיד). ולכן סוברים חכמים שאין מצטרפים אלא אב ותולדותו, שהם שייכים לאותו סוג של גוון.

וכיוצא בזה פרש בעל המאור אלא שלדעתו החילוק בין הסוגים אינו במראיהם אלא בצד המוחשי, כגון שזה רק וזה קשה, זה לח וזה יבש. או שאחד חזק יותר וקשה לריפוי יותר מחברו (עפ"י מאיר).

[וזהו המכוון באריכות המשלים דלהלן (בע"ב), לומר שיש כאן שתי 'משפחות' וסוגים של לובן, כמו הסמכויות והשררות השונות של השליטים, שמה שיש לזה אין לזה, וכן בענין סוגי הבגדים, ע"ש. וזאת מלבד חילוקי המדרגות בחזוק הלובן שלהם. ערמב"ן, תורת חיים וחדושי ר' מאיר שמחה].

שיטת בעל המאור הראב"ד והרשב"א שלדעת חכמים השאת והסיד שווים בחזוק הלבנונית אלא שהם שונים בסוגם ובגונם. ורק לר' עקיבא כל ארבעת המראות הם 'זו למעלה מזו'. [ואין כן שיטת רש"י תוס' רמב"ם ורמב"ן, אלא גם לחכמים יש ארבע דרגות של חזוק הלובן כמו לרע"ק, אלא שלענין הציורף בלבד חולקים, שלרבי עקיבא 'זו למעלה מזו' לצרף כל המראות הסמוכים, ואילו לחכמים אין הסיד מצטרף עם הצמר הגם שסמוכים. ע' חז"א. ויש מי שאומר שאף שלג וצמר אינם מצטרפים לחכמים מפני שהם שני אבות. ודרשת הספרא – אליבא דרבי עקיבא].

וסיעו לשיטה זו – כתבו – ממה שאמרו משל דר' עקיבא לארבעה כוסות של חלב, זו למעלה מזו, משמע שלדעת חכמים אין ארבע דרגות של לבנונית.

וכן ממה שאמרו בסמוך: 'ישל סיד דיהה הימנה. ואם איתא, של צמר דיהה הימנה מיבעי ליה' – משמע שלדעת חכמים אכן הסיד מתחת לשלג בחזוק לבנוניתו, ולא מתחת לשאת. (וע' באריכות בהעמק שאלה פרשת מצורע פה, בבאר שטת זו. וע"ע בבאר שטת הסוגיא לשיטות הראשונים בקהלות יעקב ה).

'לארבעה כוסות של חלב; אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו שמונה ואחד נפלו לתוכו שתיים עשרה טיפין ואמרי לה שש עשרה טיפין.'

הרמב"ם (טומאת צרעת א, ד) והמאירי מפרשים שהבהרת העוה ביותר בלבנוניתה, ניכרת בה ביותר האדמימות, והיא זו הדומה לכוס הרביעית, וככל שהלבנונית כהה יותר לא ניכרת בה האדמימות. (ונראה לשמוע כן מהגרסה שברש"י 'אלא שאדמומיתו של שלג עוה').
והראב"ד השיג ופירש להפך, שהבהרת לבנוניתה יתירה והאמומית מעושה, וכל שהלובן מתמעט האדמימות מתרבה.

התוס' עמדו על כך מה טעם אין הדם נכפל בכוס הרביעית על השלישית [לדעה ראשונה] כמו בכל השאר. ונראה לבאר לדעת הראשונים שלרבי עקיבא הסיד והקרום תולדות השאת הן ואילו לבהרת אין תולדה. והרי לדעתו קביעת חילוקי המראות תלויה רק במידת יחס האודם והלובן. א"כ כשנתרבה ספחת לשאת, מסתבר ללמוד הסתום מן המפורש לומר שיחס האדמימות של הספחת לעומת השאת (- שמונה וארבע) זהה ליחס האדמומית שבין השאת והבהרת (ארבע ושנים - כפירוש הראב"ד הנ"ל). וכשנתרבה ספחת נוספת, נחלקו הדעות האם היחס שבין הספחת לספחת נשמר (- שש עשרה ושמונה), או שמא כיון שהיא תולדה לשאת ולא לספחת, דיינו להוסיף שיעור זהה לתוספת אדמימות, כלומר ארבעה טיפין נוספים, אבל מהי תיתי להכפיל את השיעור.

'בחלוק מי שמעת ליה' כלומר בחלק, שאין בו מראה אדמומית (מפרשים). וכבר נדרש בתורת כהנים (והובא בר"י מגאש) שבין נגע הבהרת בין השאת מטמאים בחלק ובפתוך.

'רבי עקיבא אומר: אדמדם שבזה ושבזה כיון המזוג במים, אלא של בהרת עוה כשלג...' הרמב"ן מפרש שהפתוך הוא צבע אחד שגוונו נוטה להאדים [לעומת החלק שהוא לבן לגמרי], כיון המזוג במים שאין בו חילוקי גוונים. [ולא להקפיד על תאור המראה בא אלא לומר שהוא מראה הנוטה לאדמומית, ולכך לא חש לנקוט כאן מים ולעיל חלב].

ואילו מרש"י נראה מבואר שהפתוך יש בו מקום מסויים אדמדם [לא אדום ממש כדם, אלא כיון המזוג במים] וסביבותיו לבן. [ולעיל שאמר 'חלב' - היינו על סביבות האדמימות, וכאן נקט 'יין מזוג במים' כלפי מקום האדמימות עצמה. ומה שנקט לעיל 'דם' ולא 'יין' - לומר שהפתוך יש בו חילוקי גוונים, ומקום מסויים יותר אדום, על כן נקט דם שהוא סמך והכר מקום נפילתו נשמר יותר. ואילו כאן נקט 'יין מזוג במים' לתאור גוון האדמימות. כן נראה לפי גרסת רש"י לפנינו. ויתכן שהרמב"ן גרס אחרת ברש"י. יעו"ש].

(ע"ב) 'בהרת עמוקה... כמראה חמה העמוקה מן הצל. שאת - אין שאת אלא גבוה'. שתי שיטות הן בראשונים: שיטת רש"י (בפרוש התורה, תזריע יג, ג, ד) והרמב"ם (טומאת צרעת א, ו) שכל מראה לבן נראה כעמוק, ומה שאמרו שהשאת היא גבוהה, הכוונה ביחס לבהרת, שהבהרת עמוקה ביותר, וזו נראית גבוהה הימנה, אבל ביחס לעור - גם השאת נראית עמוקה.

ואולם הראב"ד (בהשגותיו שם) והרמב"ן (בפירוש התורה שם) סוברים שאין טבע כל לבן להראות כעמוק אלא רק לבן מסוג מסויים [שהוא בוהק ומזהיר כמראה חמה המבהיקה, אבל סוג לבן שהוא פחות חזק ובוהק, הגם שהוא בהיר אינו נראה כעמוק. עפ"י רמב"ן שם וראשונים בנדה יט], ולפי זה הבהרת בלבד נראית עמוקה מן העור, אבל השאת נראית גבוהה מן העור.

והנצי"ב (בהעמק שאלה - מצורע פה, ה) הוסיף לבאר שבכך חלוקות גם התולדות; תולדת הבהרת טבעה להראות עמוקה, ותולדת השאת - מוגבהת, הגם ששתיהן כהות יותר מהאבות. ולכן אין צירוף לאב אחר. ועוד כתב עפ"י הברייתא בתורת כהנים, שעמקות הבהרת וגבהות השאת הינם תנאים בטומאת הנגע, שאם הבהרת אינה נראית עמוק טהורה (כדכתיב בקרא 'עמוק אין מראה מן העור') וכן השאת אם אינה נראית גבוהה.

יש לפרש בזה דעת הראשונים שפירשו שלרבי מאיר תולדת השאת בהירה ממנה (תורא"ש, ומובא ברישב"א). והתוס' תמהו על כך. אך לפי האמור י"ל שתולדת השאת פחותה ב'גביהותה' מהעור [שהיא תכונת השאת – שעל כן נקראת על שם גובהה] בכך שהיא לבנה ומבהיקה יותר.

פוק חזי טיבעא דמאן סגי בעלמא, דכתיב ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה. פירוש: רומי לוקחת סחורות מכל שאר המלכויות, במלבוש ובמזון, ולכך מטבעה יוצאת בכמה מלכיות כי היא נותנת מטבעות של כסף וזהב ולוקחת סחורה תמורתן. וזהו 'וּתִיכּוּל כָּל אַרְעָא' – שאוכלת מן הגדל בכל הארצות (בן יהוידע).

וענין שבור מלכא וקיסר פירושו שהפרכו של קיסר שוה לשבור מלכא במעלה, אלא שקצרו את הדברים מאימת מלכות שהיו יושבים תחתיו' (מאירי. וכיו"ב פירש הרשב"א לעיל, שהפרכו של המלך הגדול שוה במדרגתו למלך האחר. וזה תלוי בשיטות הראשונים דלעיל אם לחכמים השאת שוה לתולדת הבהרת בלבנינותה אם לאו). גם נראה שרמזו בהמשלת השלטונים לנגעים, שקשים הם לישראל ומטמאים אותם.

*

נגע צרעת בגימטריא: לא תלך רכיל בעמיך (338 שמעתי מהר' יעקב עזריה אורבך ז"ל).

*

לא אשכחן עון מיתה דחייב עליה קרבן. אימא הני מילי קרבן קבוע... מבואר שלא מצינו חטאת קבועה אלא בדבר שזונו כרת. ואף על פי שנויר טמא מביא חטאת קבועה, והיא באה לכפר 'מאשר חטא על הנפש' (במדבר ו, יא) – יש לומר שחטאת בהמה לא מצינו אבל עוף מצינו. ואף על פי שנויר טהור מביא כשבה לחטאת – אין זו חטאת שבה על חטא, שאפילו לרבי אלעזר הקפר שאמר נויר – חוטא הוא (ע' בסוגיא להלן ח.), הני מילי בנויר טמא שצריך לסתור נזירותו, אך לא בנויר טהור – לפי הסוגיא בנויר ג. (אך ע"ש י"ט).
ואולם מלשון הגמרא משמע ששום קרבן חטאת (הבאה לכפר) אינו בא אלא בדבר שזונו כרת, וסתמא דמלתא משמע אף חטאת העוף. לכן יש לומר ששונה חטאת נויר טמא שאפילו לר"א הקפר עיקרו לא בא לכפרה אלא להתירו בקדשים, כדאמרינן בכריתות כו. ועוד, דמיירי הכא בחטאת שבה על השוגג (כמו שדקדק רש"י. וכן דקדק הר"י בן מגאש כמה פעמים, לומר שמדובר בשוגג), משא"כ נויר שנטמא מביא קרבן אף במזיד.

דף ז

קרי רבא עליה דרבי: דולה מים מבורות עמוקים, דתניא רבי אומר: אקרא אני חיה, בהמה למה נאמרה, נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר להלן בהמה טמאה... ואם תאמר, והלא אין אדם דן גזרה-שוה אלא אם כן קיבלה מרבו, ואם כן מהו ששבח רבא את רבי בדבר זה?
ויש לומר, היה מקובל שתיבת 'בהמה' באה לגזרה-שוה, ורבי טרח למצוא שתהא מופנית (עפ"י תוס' הרא"ש).